

AMELLER NİYETLERE GÖREDİR*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn... Seyyidinâ ve senedinâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân! Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n- nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

لَوْ أَنَّ رَجُلًا صَامَ نَهَارَهُ وَقَامَ لَيْلَهُ حَشَرَهُ اللَّهُ عَلَى

نِيَّتِهِ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ

(الديلمى عن ابن عمر)

RE. 356/10 (*Lev enne racülen sâme nehârehû ve kâme ley lehû, haşerahu'llâhu alâ niyyetihî; immâ ile'l-cenneti, ve immâ ile'n- nâr.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Çok aziz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selamı, rahmeti, lütfu, bereketi, cümlemizin üzerine olsun!

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Efendimiz, başımızın tâcı, Muhammed-i Mustafâ Hazretleri'nin mübarek sözlerinden bir miktarını burada okuyup, mânâsını sizlere izâh edeceğiz...

Bu izahlara geçmeden önce evvelen ve hâssaten Peygamberimiz Hazretleri'nin ruh-u pâki için ve onun âlinin, ashâbının ve etbâının ruhları için; ve sâir enbiyâ ve mürselînin ve cümle evliyâullahın ve hâssaten ashab-ı kirân *rıdvânu'llâhu teà lâ aleyhim ecmaîn* hazerâtından hocamız Mehmed Zâhid-i Bursevî'ye kadar, bize kadar gelmiş geçmiş bütün sâdât ve meşâyih-i turûk-u aliyemizin ve hulefâsının ve müntesiblerinin ruhları için;

Uzaktan yakından şu soğuk kış gününde şu hadis-i şeriflere şevk duyduğu için, Peygamber Efendimiz'e bağlılığından şu mescide gelmiş olan siz kardeşlerimizin de ahirete intikâl ve irtihâl etmiş olan cümle yakınlarının ve sevdiklerinin ruhları için; Biz yaşayan müslümanların da Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasına uygun yaşayıp, huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak çıkmamıza vesile olması için; bir Fatiha üç İhlâs-ı Şerif

kıraat eyleyip öyle başlayalım; buyurun:

.....

a. Niyetin Önemi

Baş tarafta metnini okumuş olduğumuz hadis-i şerifte Peygamber SAS Hazretleri bizlere niyetin ne kadar mühim olduğunu bildiriyor.

Şöyle buyuruyor:¹

لَوْ أَنَّ رَجُلًا صَامَ نَهَارَهُ وَقَامَ لَيْلَهُ حَشَرَهُ اللَّهُ عَلَى
نِيَّتِهِ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ

(الديلمى عن ابن عمر)

RE. 356/10 (*Lev enne racülen sàme nehârehû, ve kàme leylehû*) “Eğer bir adam bütün gününü, cümle günlerini oruçlu geçirse, (ve *kàme leylehû*) bütün gecesini de namaza kâim olsa; yâni bütün gecelerini gece ibadetiyle, namazla geçirse, (*haşerahu’llàhu alâ niyetihî*) Allah-u Teâlâ Hazretleri gene onu, niyeti neyse ona göre haşreder. Ahirette niyetine göre kaldırır onu... (*immâ ile’l-cenneti, ve immâ ile’n-nâr*) Sonunda ya cennete götürür, veya cehenneme götürür; niyetinin cinsine göre...”

Hadis-i şerif bu kadar. “Adam” diyor hadis-i şerifin me tinde, (*Lev enne racülen*), *racül* adam demek; ama burada adam; biz de hani bazen kullanırız, kişi mânâsına. Kadın olsa böyle değil mi? Kadın için de niyet önemli... Akıl ve şuur bakımından tam olan her insanın durumu aynı. Kadın, erkek, daha başka bir durumda, ne olursa olsun durum değişmez.

¹ Temmâmü’r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.61, no:1144; İbn-i Hacer, *Lisânü’l- Mîzân*, c.I, s.323, no:984; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.366, no:5111; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.765, no:7267; *Câmiu’l-Ehâdîs*, c.XV III, s.94, no:18947.

Yâni bu hadis-i şeriften anladığımızı göre, sırf oruç tutmak, sırf geceleyin kalkıp ibadet etmek insanı muhakkak cennete götürür diye bir garantili söz söylemeye gücümüz yok, takatimiz yetmiyor.

“—Falanca adam, ben hep görürdüm, gündüzleri namaz kılardı. Geceleri de bakardım, yatak odasının ışığı hep yanıktı. Perdesinin aralığından da görürdüm, hep namaz kılardı. Muhakkak cennete gidecek!” diyemeyiz, diyemiyoruz.

Hadis-i şerife göre, bir insan bütün günleri oruçlu da olsa, bütün geceleri namaza kâim de olsa, yine niyeti neyse ona göre haşrolacak. Allah niyetine bakacak. O işi yapmaktaki maksadı, niyeti ne, ona bakacak. Niyeti sâlihse, mükâfât; niyeti bozuk ise, fâsit ise ceza... Cehenneme de gidebilir. Yâni, “Oruç tuttuğu halde, namaz kıldığı halde cehenneme de gidebilir.” demek. Çünkü, (*immâ ile'l-cenneti, ve immâ ile'n-nâr*) “Ya cennete, ya cehenneme....” diyor Peygamber Efendimiz.

İşte İslâm dininin en önemli noktalarından birisi dile geldi şimdi: Mühim olan bir işi yapmak değil, o işi hangi niyetle yapmış olduğumuz. İyi niyet ile yapmışsak, Allah'tan sevab umarak, ahiretin kârını düşünerek, iyilik düşünerek yapmışsak; mükâfât var. Amma iyi gibi görünen bir işi, kötü maksatla yapmışsak, kötü bir niyetle yapmışsak, ondan bir kâr yok... Bu makine gibi değil; bir tarafına bir şey koyuyorsun, öbür tarafından muhakkak onu çıkartıyor. Jetonu atıyorsun, makine çalışıyor... O tarzda değil. Şunu verdim, bunu aldım; o tarzda değil. Niyet önemli...

O halde, buradan bize hangi ders çıkıyor? Şu ders çıkıyor ki:

Her işimizi ne niyetle yaptığımızı başında kontrol edelim kendi kendimize.

“—Ben bugün camiye geldim. Niye geldim? Şurada oturdum, niye oturdum? Sabahleyin evden çıkıp gidiyorum dükkâna, niye gidiyorum? Alışveriş yapıyorum, neden yapıyorum?”

Bunların hepsini düşünmek lâzım! Bak, insanın çoluk-çocuğu merde-nâmerde muhtaç olmasın diye onlara bakmak için çalışıp çabalaması; “Onlar kimseye muhtaç olmasın, ben onların rızıklarını temin edeyim!” diye evinden çıkması bir ibadet gibi sevab kazandırır ona... Ama:

“—Ben şu parayı kazanayım, biriktireceğim, biriktireceğim, yığacağım; bu yaz dosdoğru Yunan adalarına... Ege’de deniz var, plaj var, zevk var, safa var, içki var, kumar var...”

Bak o zaman, o çalışmaktan hiç ecir, sevab yok!

Her zaman verdiğimiz misâl:

“—Falanca kimsenin kızı var. Ben namaz kılmıyorum, istesem vermezler. Gideyim şu camiye, o adam hangi namaza ne zaman geliyorsa gözleyeyim. Onun kıldığı yerde, yakın yerde, gözünün önünde kılayım şu namazı... Görsün beni de, ‘Vay, ne sofı adam!’ desin. ‘Aman ne kadar dindar genç!’ desin, kızını versin.”

Senin o namazların boşa gitti. Çünkü niyet başka.

“—Hocam, bazen niyetler karışık oluyor. İnsan hem iyiliği düşünüyor, hem de böyle fesat bir şeyi de düşünüyor. İkisini bir arada... O zaman ne olacak? Hem dünyayı düşünüyor, hem ahireti düşünüyor; iki tarafı da var bu işin...”

Onun hakkında da, bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz bize bilgi vermiş, buyuruyor ki:

“Bir kul Allah için yaptığı bir işe bir başka şahsı ortak koşarsa; yâni, ‘Hem Allah’ın rızasını düşünüyorum, hem de filanca efendinin rızasını düşünüyorum!’ derse... O zaman, Allah-u Te àlâ Hazretleri buyurur ki:

‘—Ben ortakların kârdan en müstağnîsiyim, aldırım kâr gelmesede... Hepsini ortağıma veririm, hepsi onun olsun!’ der.”

Hadis-i şerifte bu ifadeyle bildirilmiş.

Ne demek? Demek ki insan amelinde, niyetinde bir başkasını ortak olarak düşündü mü, Allah’a bir şey yok; Allah kabul etmiyor onu, hepsi o ortağın oluyor, yâni ameli makbul olmuyor gene. Ohalde insan bütün amellerini *hâlisân li-vechi’llâh* Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin rızası için yapacak. O zaman her şey tatlılaşır, güzelleşir. Her şey hoş olur o zaman, her şey güzel olur.

Müslümanlar Peygamber Efendimizle beraber Medine-i Münevvere’ye göçtüler. Mekke-i Mükerreme’de anlayış görmediler, akrabaları, aşireti, kavmi, kabilesi; *Muhammed el-emîn* olduğu halde, emniyetli, güvenilir, asaletli, bir zamanlar kendi devletlerini idare etmiş bir şahsın torunu, Mekke’nin hâkimi, asîl bir aileden geldiği halde, anlayış göstermediler.

Mecbur kaldı Peygamber Efendimiz, boynu bükük, gözü yaşlı, hüzünlü bir şekilde Mekke-i Mükerreme'yi terk etti.

Terk ederken de yükseğinden baktı Mekke'ye doğru, dedi ki:

“—Eğer beni zorla çıkartmamış olsalardı, terk edecek değildim ey Mekke!” dedi.

Yâni, seviyordu orayı, ayrılmak istemiyordu; ama ayrıldı, çıktı. O zaman müslümanların da hicret etmesi gerekti. Bütün müslümanlar hicret etmekle vazifeli oldular. Hepsi Medine -i Münevvere'ye koşuştular.

Zaten Peygamber Efendimiz bir geminin kaptanı gibi, he rkesi gönderdi de kendisi sonradan gitti. En önce gitmedi, ashabını düşündü, kahramanca, cesurca durdu; vahyi bekledi, Allah'ın emrini bekledi. Bütün ashab-ı kirâm Medine'ye yerleştiler, kavuştular, ondan sonra kendisi gitti; geç gitti yâni.

Buyruluyor ki bir hadis-i şerifte:²

---

² Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.1, no:1 ve c.V I, s.2461, no:6311; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1515, no:1907; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.670, no:2201; Neseî, *Sünen*, c.I, s.58, no:75; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1413, no:4227; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.25, no:168; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.I, s.73, no:142; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.I, s.50, no:1; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.9, no:37; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.17, no:40; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.380, no:257; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.336, no:6837; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.41, no:181; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.79, no:78; Tahâvî, *Şerh-i Maânî*, c.III, s.96, no:4293; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.42; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.16, no:28; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.195, no:1171; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.62, no:188; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih- i Bağdad*, c.IV, s.244; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.136, no:656; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXII, s.166; Hz. Ömer RA'dan.

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ
كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ
وَ رَسُولِهِ وَ مَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ
امْرَأَةً يُنكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

(بخ.م.د.ن.ه.حم.عن عمر)

(*Inneme'l-a'mâlû bi'n-niyyât*) “Ameller niyetlere göredir. Her amel, niyete göre ceza veya mükâfat veya red durumuna uğrar. (*Ve li-küllî'mriin mâ nevâ*) Herkes neye niyet etmişse, ona erişir.”

(*Femen kânet hicretühû ila'llâhi ve rasûlihî*) “Kimin hicre tten, Mekke'yi terk edip Medine'ye gelmekten maksadı Allah'ın emrini tutmak ve Rasûlüllah'a uymak idiyse; (*fehicretühû ila'llâhi ve rasûlihî*) onun hicreti Allah'a ve Rasûlüne yapılmış bir hicrettir, makbul bir hicrettir.” Çok sevap alır, büyük mükâfata nâil olur.

(*Ve men kânet hicretühû li-dünyâ yusîbuhâ*) “Kim de kendisine isabet edecek bir dünyalık için, (*evi'mreatin yünkihuhâ*) veya bir kadınla evlenmek için hicret etmişse; (*fehicretühû ilâ mâ hâcera ileyhi.*) onun hicreti o niyet ettiğinedir..”

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V I, s.342; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.763, no:7263; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.1, no:1; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.IX, s.459, no:8819; RE. 136/9.

“—Medine’de iyi iş var, iyi ticaret var; oraya gidersem fal anca kimseyle de ortaklık yaparım, şu kadar para kazanırım, zengin olurum. Bu Mekke’de de zaten hayat çekilmez duruma geldi. Burada tarlam yok, bağım yok. Öbür tarafta hurma var!” diye bir dünya hesabı yaptı da hicret ettiyse, veyahut;

“—Medine’de filanca bir kadın var, gider onunla evlenirim. O da zengin, malı-mülkü var, hayatım intizama girer.”

Bunları zikrediyor hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz. “Dünyalık için hicret etmişse veyahut bir kadını nikâhlamaya azmederek ondan yapmışsa bu hicreti veyahut bu iki misalin dışında başka sebeplerden yapmışsa, hicreti Allah ve Rasûlü’ne yapılmış hicret değildir.” buyuruyor.

“—Ama aynı zahmeti çekti, onlar gibi kumlara battı, çıktı.

Güneşin altında terledi, yoruldu, aç susuz kaldı, bîtab düştü...”

Yok! Sevabı yok... Niyete göre...

O halde, niyetimizi pâk edeceğiz, kalbimizi pâk edeceğiz, kalp temiz olacak. Hani kalp temizliğini herkes söylüyor bugün Türkiye’ye, yirminci yüz yılda, *el-hamdü lillâh* kalp temizliğini bilmeyen hiç bir fert yok. Herkes kalp temizliğinden bahsediyor; yalnız bazısı kalp temizliğini istismâr ediyor.

“—Namaz kıl!” diyoruz,

“—Benim kalbim demiz!” diyor.

Yahu dur, yanlış yapıyorsun bu işi. Bu kalp temizliği namaz kılmaktan insanı müstağnî kılmaz. Kalbin temizse, namazı gel kıl o zaman.

“–Örtün!”

“–Kalbim temiz!”

Yahu kalbin temiz olsun, Allah’ın emri diye uyacaksın, Allah’ın emri olduğu için bunu böyle yapacaksın. Her şeyi Allah emre ettiği için yapıyoruz.

“–Orucu neden tutuyorsun?”

“–Efendim, fazla kilom var, seksen kilo geliyorum; altmış kiloya inersen iyi olursun dedi doktor, onun için oruç tutuyorum!”

E mübarek ola, kıymeti yok! Sen perhiz yapıyorsun. Allah rızası için tutulur oruç, zayıflamak için oruç tutmak diye bir şey yok kitaplarda. Ama sen oruç tutarsan sıhhat kazanırsın, ayrı; ama orucu “Niyet ettim yâ Rabbi, senin rızan için sünnet olan şu orucu tutmaya...” diye, “Senin rızan için!” diyeceksin. Namaz da öyle, zekât da öyle, daha başka şeyler...

“–Ben şu zekâtı böyle vereyim herkesin gözü önünde, herkes ‘Ne cömert adam!’ desin. ‘Bak parayı nasıl saçıyor!’ filan desin, şöhretleneyim, reklam olsun. Zaten gazeteye de şu kadar reklam parası veriyorum, radyoya da kelimesine şu kadar para ödüyorum. Binâen aleyh bu da bir çeşit reklam olur. Hadi Dâru’ş-Şafaka’ya şu kadar bağışta bulunayım, hadi falanca yere...”

Olmadı işte... Niyet bozuldu, niyet karıştı, niyetin içine kirlî bir şeyler karıştı; kıymeti kalmadı. Bu hadis-i şeriflerden o anlaşılıyor. Niyetimizi pâk edeceğiz.

Tasavvuf dediğimiz şey işte bu kalbin amellerini gözlemektir. İnsanın bir âzâlarının amelleri var; el kırırdıyor, ayak adım atıyor, göz bakıyor, kulak dinliyor, dil söylüyor; bunlar tamam... Bir de bunları söylerken hangi niyetle yapıyor insan, onu gözlemek de tasavvuftur işte. İyi niyetle yapacak.

b. Niyet Bozukluğunun Zararı

Peygamber Efendimiz'in birkaç dehşetli hadis-i şerifini size söyleyeyim, hatırladıklarımıdan:³

مَنْ لَمْ تَنْهَهُ صَلَاتُهُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

لَمْ يَزِدْهُ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْدًا

(طب. عن ابن عباس)

(*Men lem tenhehû salâtühû ani'l-fahşâi ve'l-münker*) “Bir kimsenin kıldığı namaz, onu günahlardan ve fenâlıklardan alıkoymuyorsa, (*lem yezded mina'llâhi illâ bu'dâ*) ancak onun Allah'tan uzaklığını artırır.” Yâni, kıldığı namaz onu Allah'tan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramaz.

³ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.54, no:11025; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.305, no:509; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.II, s.531, no:3557; *Kenzü'l-Ummâl*, c.V II, s.876, no:20083; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1599, no:2602; Süyûtî, *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.398, no:23826.

Hadis-i şerif, benim sözüm değil. Böyle buyuruyor Peygamber Efendimiz. Allah'a yaklaştıracak yerde, uzaklaştırıyor.

Ramazan'da şu hadis-i şerifi duymuşsunuzdur:⁴

رُبَّ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ إِلَّا الْجُوعُ وَالْعَطَشُ

(حم. خز. ع. هب. ق. كر. عن أبي هريرة؛ طب. عد. عن ابن عمر)

(*Rubbe saimin leyse lehû min siyâmihi ille'l-cûu ve'l-ataş*) “Nice oruç tutan kimse vardır ki, akşama kârı aç ve susuz kalmaktan ibarettir.”

Vah yazık, sabahtan akşama aç kalmış boş yere, su içmemiş, dudağı kavrulmuş; yazık. Sevab yok... Nice oruç tutan vardır ki durumu budur.

Neden? İzahı var, Ramazan gelince inşaallah söyleyeceğiz geniş geniş. Kalbe dikkat edecek, amelin iç tarafına dikkat edecek, içi temiz olacak, bâtını... Şu görünen kısım dış taraf; zâhir. İç tarafı da temiz olacak. Ona dikkat etmek lâzım!

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.373, no:8843; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.242, no:1997; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.429, no:6551; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.III, s.316, no:3642; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübâ*, c.IV, s.270, no:8097; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.309, no:1425; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.44, no:75; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXV II, s.346; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.382, no:13413; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.309, no:1424; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V I, s.401; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Lafız farkıyla: İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.539, no:1690; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VII, s.257, no:3481; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.596, no:1571; Neseî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.II, s.239, no:3249; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.853, no:7491; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.348, no:1365; Münzirî, *et-Tergîb*, c.II, s.94, no:1646.

Niyetin önemine delil olsun diye, üçüncü hadis-i şerifi söylüyorum:⁵

رُبَّ تَالِ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ يَلْعَنُهُ

(إحياء علوم الدين عن أنس)

(*Rubbe tâli'l-kur'âni, ve'l-kur'ânü yel'anühû*)
“Nice Kur'an okuyan kimse vardır ki, Kur'an ona lânet eder.”

Kur'an lânet ediyor, Allah'ın kelâmı... Şefaatçi olursa ce nnete girer insan. O Kur'an lânet ediyor. Neden? Kim bilir ne maksatla okuyor. Kim bilir nasıl okuyor, kim bilir nasıl eğerek, bükerek okuyor. Şarkı mı o? Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kelâmı, ciddiyetle okunacak, vakarla okunacak!

Demek ki, bütün bunlardan anlaşılıyor ki, üzerinde titrememiz gereken bir husus var; kalbimiz, bâtınımız, içimiz ve işleri ne maksatla yaptığımız. Çok önemli, çok mühim... Onun için her işimizin ilk adımını attığımız zamanda hemen niyeti düşüneceğiz.

“—Ben bunu neden yapıyorum?”

Her şeyi iyi bir niyetle yapacağız. Niyetimiz iyi değilse bırakıvereceğiz. İyi niyetle bir başka işi yapmaya yöneleceğiz.

Ziyaret...

“—Niye arkadaşına gittin bu akşam?”

⁵ İmam Gazâlî, *Ihyâ*, c.II, s.32; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

“—Efendim, Rasûlullah’ın hadis-i şerifinin pazar günü İskenderpaşa Camii’nde hocanın okuduğu kitaptan duydum ki, bir kimse Allah rızası için bir müslüman kardeşini ziyaret ederse Allah ona benim sevgim sana şart oldu dermiş. Onun için ettim.”

“—Hah, mübarek olsun, Allah seni sevdi işte, ne güzel. Bak biliyorsun neden yaptığını.”

Sabahleyin kalkıp gidiyor,

“—Nereye gidiyorsun?”

“—Allah rızası için, helal para kazanıp, çoluk-çocuğuma helal lokma yedirmek için. Artarsa o parayla da hayr u hasenât yapıp gönül kazanmak için yapıyorum.”

Bak ne kadar güzel, her ter damlası, inci tânesi gibi şimdi kıymetlendi. Her dakikan kıymetli...

Asker bekliyor hudutta...

“—Niye bekliyorsun burada?”

“—Allah kahretsin, bana şu nöbetleri verdi, bilmem ne, beni aptal buldular...”

Hiç kârı yok.

“—Bu nöbeti Allah rızası için tutuyorum. Çünkü, iki göze cehennem ateşi değmeyecek; birisi Allah rızası için hudutta müslümanları bekleyen bekçinin gözü, birisi de geceleyin kalkıp da Allah korkusundan ağlayan insanın gözü diye duydum da onun için bu nöbeti seve seve yapıyorum. Başka gafil arkadaşlarım var, nöbetten kaçınıyorlar da ben, ver ya hu senin nöbetini de ben tutayım diyorum.”

Hah, bak sevab...

Biz askere giderken buradan, akşam yemeğini yemeden gittik.

“—Niye kendini öne sürüyorsun!” diyeceksiniz. İyi olmadı, keşke demeseydim; ama dedim.

Akşam yemeğini yemeden gittik, o zamanki aklımız şuydu; Tuzla’ya gittik asker olmaya. Akşam burada yemeği yeyip gitseydik, ertesi gün teslim olacaktık, ceza falan yoktu. Yemeği yemeden gittik Tuzla’ya. Neden? “Bir saat daha önce gidelim, kışlanın kapısından içeri girelim de bir saatlik sevabımız daha çok olsun!” diye gittik. Birkaç arkadaş vardır, o niyetle gittik. “Hadi, oraya erken gidelim de sevab çok olsun!” O günlerde böyle bir hadis mi okuduk, ne oldu, bir şey oldu; o hevesle gittik.

Hâsılı her yaptığı şeyi insan böyle iyi niyetle yapmalı. Çok önemli bir nokta bu... Biz bugün başka hiç hadis okumasak, sadece bu hadisi okusak ve bu hadisi zihnimize iyice yerleştirip de her işimizi öyle yapsak...

Kim Allah için severse, Allah için kızarsa, Allah için alırsa, Allah için verirse; imanını kemâle erdirmiştir. Her şeyi Allah için yapmaya alıştırdın mı kendini; tamam.

“—Ben filanca kimseyi seviyorum!”

“—Neden?”

“—Allah için, hoşuma gidiyor, ben onu dilediğim zaman ilmim artıyor, irfanım artıyor, onun yanında olduğum zaman hayırlı işler yapmaya meylim artıyor, ondan seviyorum.”

“–Güzel...”

“–Ben falanca adama kızıyorum!”

“–Neden yâhu? Kızmak var mı?”

“–Var ya, İslâm’da kızmak da var.”

“–Neden kızılıyorsun?”

“–E memleketi batırıyor, rüşvet yiyor adam, devletin malını çalıyor; ‘Devlet malı deniz, yemeyen domuz!’ diyor; bir de öyle felsefe kurmuş kendi kendine. ‘Arkadaş bugün baban da gelse, babanı da kandıracaksın!’ diyor; sevmiyorum.”

Hah, bu sevgi de makbul. Çünkü kötülüğü sevmeyiz. Zulmü sevmeyiz, haksızlığı sevmeyiz. Olmaz... Sevgi olacak; ama o çeşit kızmak da iyiliği sevmenin bir gereği. İyiliği seven, kötülüğe razı olmaz. Hırsız nasıl severiz? Katile nasıl razı oluruz? Yüzden fazla adamı tünele doldurup da, içine gaz döküp de yakan insanı nasıl severiz? Bu ne biçim şey yâni...

Düşünebiliyor musunuz, yüz tane insan tıklılıyor bir yere.

Dökülüyor gaz. Kibrit çakılıyor ve insanlar yanıyor cayır cayır, çıra gibi. Nasıl sevilir?

“–Şunu veriyorum, sadaka, zekât...”

“–Neden?”

“–Allah rızası için...”

“–Şunu alıyorum.”

“–Neden?”

“–Allah rızası için...”

Güzel!

Hâtem-i Esâm Rh.A, evliyâullahtan bir zât-ı muhterem. Öyle bir zât ki, *Hâtem* adı, soyadı *Esâm*. Sağır; Sağır Hatem adı. Sağır lakabı güzel mi değil mi? Değil... Hiç kimse bana sağır densin diye istemez, hoşuna gitmez; sağır denmesini istemez. Ama bu mübarek zatın, evliyâullahın -Allah şefaatine nail etsin- lakabı sağır. Neden?

Bir gün bir kadıncağız gelmiş utana, sıkıla huzuruna... Efendim işte şöyle bir ihtiyacım var, şöyle bir şey sormak istiyorum filan derken; nasıl olduysa otururken bir kabahat yapıvermiş, bir ses çıkmış; kıpkırmızı kesilmiş kadın. Bir yellenme sesi çıkıverince, kıpkırmızı kesilmiş böyle. Şimdi öteki âlim zât da onu duymuş; ötekisinin de kıpkırmızı kesildiğini gördü. Böyle kızarıp, bozarıp, kekeleyince;

“—Evlâdım, biraz uzakta durma yakın gel, benim kulaklarım duymuyor da gel bakayım ne diyorsun anlayamadım...” demiş.

Kadın şöyle bir rahatlamış,

“—İşte efendim şunun için geldim...” filan diye biraz yaklaşıp söyleyince;

“—Bağır bağır, kulaklarım ağır işitiyor, duymuyorum!” demiş. Kadın daha rahatlamış, biraz daha bağırmış.

“—Daha bağır, daha duymuyorum!” demiş.

Kadına iyice kanaat gelmiş ki, “Benim kazara çıkardığım o ses bu adam tarafından duyulmadı.” diye... O andan itibaren, ta o kadıncağız ahirete göçünceye kadar Hâtem Hazretleri sağırılık rolü

oynamış. Mahcup olmasın diye. Bak niyete... Bak insanlığın inceliğine. Bir kimsenin gönlü hoş olacak. Ötekisi belki kahrından intihar ederdi, kahrolurdu. Kolay bir şey değil yâni, üzücü bir durum.

Yolda giderken birisi; bu büyük zat, parası pulu var, ihtiyacı yok; çıkartmış avucuna para vermek istemiş. Herhalde kılığı, kıyafeti biraz sadeydi anlaşılan, basit giyiniyordu. Fukara sandı, beli iki kat. Belki yamalı elbise vardı üstünde. Sadaka vermek için elini uzatmış Hâtem Hazretleri'ne...

Onun sadakaya ihtiyacı mı var milyonlar dağıtıyor her zaman dervişlerine, etrafındakilere. İhtiyacı olan bir insan değil; ama şöyle bir duraklamış, tereddüt etmiş, bir düşünmüş ondan sonra parayı almış, koymuş cebine. Yürümüş gitmiş.

Onun o durumunu gören, tanıdıklardan bir tanesi:

“—Efendi Hazretleri, zât-ı âlîniz böyle bir şey almazdınız.

Şimdi aldınız, niye?” demiş.

“—Düşündüm, baktım nefsim hoşlanmıyor almaktan. Almasam, reddetsem; ‘Ben zenginim yâhu, istersen sana para vereyim!’ desem hoşuna gidecek nefsimin. Onun zilletini, hor zelil olmasını, izzetlenmesine tercih ettim, hor olsun diye aldım!” demiş. Öbür tarafta bir başka fakire verecek yine. Yâni kendi nefsini tepelemek için, bastırmak için aldım demiş.

Hakikaten, benim de bir kere başıma geldi.

Ankara’da bir yerde bir camiye gittik. Konuştuk, çıktık. Cami cemaatinden üç beş kişi el sıktılar falan. Baktım bir adamcağızın kıyafeti yamalı, ihtiyar, sakallı; yakası yamalı, ceketi yamalı filan. Böyle acıdım. Çıkarttım bir para vermek istedim.

“—Al şunu torunların vardır, bir işte kullanırsın!” gibi hemde hatırlı bir para yâni, bin lira, beş bin lira, neyse yâni... O zamanın parasıyla bir şey vermeye kalktım.

Adam bir kızdı bana:

“—Benim çok param var yâhu! Ben zenginim, istemez!” falan dedi.

“—Peki, affedersiniz!” dedim, soktum cebime, üstelemedim fazla.

Yâni almak zor, vermek rahat. Veriyorsun, göğsünü gere gere verirsin. Almak zor, ezici... Onun için alma-verme işleminde de insan düşünmeli. Kimse görmeyecek yerde, usûlüyle, belli etmeden vermeli.

Yakın zamanlarda yaşayanlardan birisi⁶ fakirmiş, ismini biliyorum da söylemeyeceğim burada. Birisi de ona yardım etmek istemiş, nasıl versin. Adam izzet-i nefis sahibi, hatırlı bir kimse...

“—Efendim!” demiş, koşmuş arkasından sokakta giderken, “Arkanızdan geliyordum, siz düşürdünüz, buyurun şunu!” demiş; bir altın lira uzatmış.

---

⁶ Neyzen Tevfik (1879-1953)

Adam muhtaç, yemeğe muhtaç... Altın lirayı eline almış, adamın yüzüne bakmış; zekî tabii, şair, edîb adam. Demiş:

“—Bu para değil, yere düşen sizin altın kalbiniz!” demiş.

Yâni usûlü var her şeyin tabii.

O halde, “Ameller niyetlere göredir.” kaidesine çok dikkat edelim! Her işimizi ona göre yapalım! Kim her işini Allah’ın rızasını kazanmak maksadıyla yaparsa, kâr eder. Kim niyetine başka şey katarsa, çok zarara uğrar, çok perişan olur.

Geçenlerde bir arkadaş anlattı, bir köye gitmiş. Tatlı tatlı konuşurken böyle iftiraya uğramış hâsılı. Arkadaşı tanıyorum, melek gibi bir arkadaş. Görseniz siz de seversiniz; iftiraya uğramış, karakolluk olmuş. Karakolluk olunca; şimdi polis gelecek, jandarma gelecek, götürecektir bunu. Öteki adamlara dönmüş:

“—Yâhu, bu yaptığınızın haksızlık olduğu aşikâr değil mi? Siz Allah’tan korkmuyor musunuz, bu iftirayı, bu yanlış şeyi söylediniz, bana iftira ettiniz. Size veya çoluk-çocuğunuza veya malınıza bir zarar gelmesinden korkmaz mısınız?” demiş.

“—Neyse, ok yaydan çıktı, bir şeyler olmuş. Yirmi gün sonra duydum, o adamın iki ayağı kırılmış!” diyor.

Bu da işte, manevî kanun... Buna da maddi bakımdan akıl ermez ama, bu böyledir işte.

Elbette olur ev yıkanın hânesi virân...

Birisinin evini yıkarsan, ceza olarak senin de evin yıkılır.

“—Hocam bunun kanunu nerede, kâidesi nasıl? Nasıl ce reyan ediyor bu iş?”

Buna ilahî kanun derler. Allah-u Teâlâ Hazretleri bir vurdu mu, yerin dibine geçirir alimallah. Allah’tan korkmak lâzım, iyi niyetle yapmak lâzım her şeyi...

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizin kalbini şöyle yirmi dört ayar altın gibi saf eylesin! Her işi Allah rızası için yapmaya bizi muvaffak eylesin! Zor bir şey değil.

Hayatın ölümlü olduğunu insan düşünürse; bir gün çıkıpda Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin divanında duracağımızı düşünürse; bin yıl ayakta duracağını, ondan sonra dermanı kesilip, diz çöküp de haşyet ile bekleyeceğini düşünürse... Zerre miktarı hayrın da, zerre miktarı şerrin de hesabını vereceğini düşünürse... Şu fâni, boş dünyayı bir gün bırakıp gideceğini düşünürse... Ne kadar toplasa toplasa, nihayet midesinin bir avuçluk gıda aldığını düşünürse; haramın bir fayda vermediğini, helâlin çok daha bereketli olduğunu, tuz ekmeğin haram bal kaymaktan daha tatlı olduğunu düşünürse, dünyaya kıymet vermezse, insan yapar bunu...

Ama şu dünyaya kul oldu mu bir insan:

“—Benim de canım Mercedes istiyor, benim de canım Yeniköy’de yalı istiyor, Çamlıca’da köşk istiyor, Boğaz’da deniz motoru istiyor; ille alacağım, ne suretle olursa olsun alacağım.

Çalacağım, çırpacağım alacağım... O adam nasıl şey yapıyor, ben de ondan isterim. O adam şu kadar işi yapıyor, şöyle şey yapıyor; senede yüz milyon kazanıyor. Ben de onun bir yerinden kıstırırım, bana da beş milyon ver derim, zorla alırım. O ondan yıkılmaz. Kerata çok kazanıyor zaten, versin bana beş milyonundan, bende ille bu işleri yapacağım.”

İşte böyle hırs oldu mu olmaz; ama dünyaya insan tepeden baktı mı, dünyaya meyletmedi mi, olur o zaman.

c. Niyetin Ahiret Olması

Peygamber SAS Hazretleri bildirmiş ki hadis-i şerifinde:⁷

مَنْ كَانَ هَمُّهُ الْآخِرَةَ جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَجَعَلَ غِنَاهُ
فِي قَلْبِهِ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ

(حم. عن زيد بن ثابت)

(*Men kâne hemmühü'l-âhirete*) “İnsanın niyeti ahiret olursa, Allah rızası olursa; (*cemea'llàhu şemlehû*) Allah onun iki yakasını bir araya getirir, işlerini rast getirir, kazancını da çoğaltır.

⁷ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.128, no:4095; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.183, no:21630; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.455, no:680; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.143, no:4891; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.288, no:10338; Zeyd ibn-i Sâbit RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.206, no:6187; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.341, no:23681.

(*Ve ceale gınâhu fî kalbihî*) Kalbine de bir huzur gelir, bir zenginlik gelir, gönlü zengin rahat bir insan olur, huzurlu bir insan olur.”

(*Ve etethü'd-dünyâ ve hiye râğimetün*) Merak etmeyin, “Dünyalıktan nasibi de arkasından burnunu sürte sürte gelir. Kös kös gelir.” Allah ezelde takdir etmiş, rızkını yazmış. *Rezzâk-ı âlem*, kâinata rızkını gönderen Allah-u Teâlâ Hazretleri...

Köşede duran örümceğe de, rızkına kanat takıp gönderen Allah-u Teâlâ Hazretleri, senin de rızkını yazmış. “Eh takdirde ne varsa, o olur!” dersin, bu dünyaya meyletmezsin; dünya senin peşinden yalvara yalvara gelir. Mecbur gelecek, başka çaresi yok. E öyle yazılmış ezelden, öyle yazılmış olduğu için gelir o...

Şimdi talebe tahsil yapmak istiyor, şu tahsil veya bu tahsil...

Hayırlı tahsile yönel, hayırlı işe yönel!

“—E parası az!”

Allah gönderir yâhu! Merak etme! Eski evliyâullahtan, Allah'ın veli kullarından, ashab-ı kirâmdan nice zengin insanlar var. Hz. Osman RA nasıl zengindi. Nasıl yüz deveyi yükleriyle beraber sadaka verdi. Yüklerini de dağıttı, develeri de kesti, etlerini de dağıttı... Nasıl verdi? Allah zengin eder.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ
وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ
مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

(آل عمران: ٢٦)

(*Kuli'llahümme mâlike'l-mülki tü'ti'l-mülke men teşâ'*) “De ki: Ey mülkün sahibi Allah'ım! Sen dilediğine mülkü verirsin, egemenliği verirsin, hâkimiyeti verirsin; (*ve tenziu'l-mülke min men teşâ'*) dilediğinden mülkü, egemenliği, hükümdarlığı, hükümranlığı alırsın. (*Ve tuizzü men teşâ'u ve tüzillü men teşâ'u*) Dilediğini aziz edersin, dilediğini hor, zelil edersin. (*Bi-yedike'l- hayr*) Hayr, yalnız senin elindedir. (*İnneke alâ külli şey'in kadîr*) Şübhesiz ki sen her şeye hakkıyla kâdîrsin!” (Âl-i İmran, 3/26)

Bak Mısır'a Yûsuf AS nasıl gitti? Bir kervanda köle olarak gitti, pırıl pırıl, nur yüzlü bir genç olarak, köle olarak gitti Mısır'a. Sonra ne oldu? Azîz-i Mısır oldu. Mısır'a aziz oldu, bakan oldu, en yüksek insanlardan birisi oldu.

O kardeşlerin kıskançlığı, onu bastırmak istemesi, onu yenmek istemesi, onu yerin dibine, kuyuya atmaları zarar verdi mi ona? Sonunda onların hepsi geldiler, boyun büktüler, pişmanlık duydular, utanç duydular, yüzleri kızardı da dediler ki:

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرْنَا اللَّهَ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ

(يوسف: ٩١)

(*Kâlû ta'llàhu lekad âsereke'llàhu aleynâ*)
“Yemin olsun ki, Allah seni bize tercih etmiş,
ne yapalım? Seni bize aziz kıldı, biz hor, zelim
olduk, mahcub olduk! (*Ve in künnâ lehâtiûn*) Ge
rçe kte n biz suç işlemiştik.’ dediler.” (Yusuf,
12/91)

Allah öyle yapar işte. Onun için merak etmeyin,
Allah yolunda gitmenin zararı yok, Allah’ın
kulu olmanın zararı yok! Çünkü şu mülkün
sahibi Allah-u Teâlâ Hazretleri’dir. Niyetlerinizi
doğru dürüst tutun. Kalbinize başka niyet
karıştırmayın, şu temiz kalbin içine başka bir
karanlık leke düşmesin. Bir kötü niyet girmesin,
her niyetiniz has, halis, pırlıl pırlıl olsun.

Bakın, şu insanları sevmek güzel şeydir, şu
memleketi sevmek güzel şeydir. İnsanların
gönlüne surûr, neşe verici şeyler, onları
sevindirecek işler yapmak güzel şeydir. Hayır,
hasenât hoş şeydir. Bunlar insana vitamin gibi
yarar, baklava börek gibi, kaynak gibi yarar; hoş
olur, güzel olur, insan iyilik yaptıkça, kendisi
de rahat eder. kötülük yaptıkça içi kırışır,
buruşur, çatur çatur bir şey olur yâni. Kıskançlık
duydukça, hırs duydukça, hınç duydukça
berbat olur gider. Ülser olur, kanser olur o kötü
duygulardan.

Onun için, Allah bizim cümlemize böyle saf,
pâk, temiz, halis niyet nasib eylesin!

d. Sadaka Vermenin Sevabı

Bu da sadakayla ilgili bir hadis-i şerif...
Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁸

لَوْ أَنَّ الصَّدَقَةَ جَرَتْ عَلَى يَدِي سَبْعِينَ أَلْفَ إِنْسَانٍ
كَانَ أَجْرُ أَخْرِهِمْ مِثْلَ أَجْرِ أَوْلِيهِمْ

(أبو الشيخ، وأبو نعيم عن جابر)

RE. 356/11 (*Lev enne's-sadakata ceret alâ yedî seb'ine elfe insânin, kâne ecru âhırîhim misle ecri evvelihim.*)

(*Lev enne's-sadakata ceret*) “Eğer sadaka cereyan etse, geçse (*alâ yedî seb'ine elfe insânin*) yetmiş bin insanın elinden geçse sadaka; eğer bir sadaka yetmiş bin insanın elinden geçse, en sonuncu insanın ecri, gene ilk insanın ecri gibi olur.”

Ne demek bu? Bir insan Allah rızası için çıkartıyor, bir sadaka veriyor. Bu birinci şahıs... Öteki şahıs sadakayı alıyor, o da götürüyor bir başkasına veriyor. O da götürüyor, başkasına veriyor. O da götürüyor başkasına veriyor... Eğer bu halkalar yetmiş bin insan olsa, hepsine aynı ecir var.

Veyahut bir zengin diyor ki:

⁸ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.361, no:5090; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.V, s.368, no:40074; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V I, s.390, no:16197; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV III, s.83, no:18920.

“—Al Őu sadakayı, muhtaçlara ver! Seni vekil ettim!” diyor.

Sen alıyorsun, uğraşıyorsun, gidiyorsun mahallenin imamına,

“—Al Őu kadar parayı, sen cemaatini bilirsin, mahallende kim muhtaçsa onlara ver.”

Etti ikinci Şahıs... Sen de onu veriyorsun. O da gelen bir kimseye:

“—Yâhu ben bugün Hasan Efendi’yi göremedim, onun ihtiyacı vardır, hadi sen komşususun, al Őu sadakayı ona ulaştır.”

Etti üçüncü Şahıs... Böyle böyle, çeşitli vesilelerle sadaka elden ele dolaşıyor. Nihayet öteki Şahıs da götürüyor sadakayı müstehâk olan kimsenin eline teslim ediyor. Kaç kişi olursa olsun bu aradaki Őahıslar, halkalar, vesileler, vasıtalar isterse yetmiş bin kişi olsun hepsine Allah ecir veriyor. Hayra vesile oluyorlar çünkü... Hayırda kullanıyorlar azalarını, uzuvlarını... Birinci söylediğimiz Şekilde veya ikinci söylediğimiz Şekilde. Yâni hepsi ecirden hissemen doluyor, hepsi aynı ecir alıyorlar.

İhyâ-u Ulûmi’ d-dîn de Gazâlî Rh.A Hazretleri’nin o meşhur kitabında bir hikâye nakledilir ki:

Bir muhtaç aileye birisi getirmiş, bir baş hediye etmiş. Herhalde koyun başı veya kesilen bir kurbanın başı, bir Şey hediye etmiş veya sadaka vermiş “Al bunu!” diye. Şimdi adam almış, bunu tencereye koyup pişirse, yese; yiyecek. Çoluk çocuğu var, ailesi var ve aç, muhtaç durumdalar.

Bak o zamanki insanların insanlığına, yese yiyecek; ama demiş ki:

“—Yahu benim filanca arkadaşım var, o benden daha muhtaç, ben biraz daha sabredebilirim. Onun çoluk-çocuğu da benden biraz daha fazla...”

Almış onu, pişirmeden götürüp ötekisine vermiş. İkinci şahsa. İkinci şahıs da almış, pişirse pişirip yiyecek. Fakat o da düşünmüş:

“—Yahu benim falanca dostum, arkadaşım var; kaç gündür aç olduğunu ben biliyorum. Götüreyim şunlara vereyim, zavallılar açlıktan neredeyse helâk olacaklar.”

O da götürmüş, ötekisine vermiş. Gazâlî Hazretleri diyor ki: Yedi kapı dolaşmış, bu baş yedi kapıyı böyle elden ele dolaşmış sonun da nereye gelmiş? İlk şahsa gelmiş. Dönmüş dolaşmış, ilk şahsa gelmiş. Demek ki altınca şahıs da düşündü:

“—Yâhu filanca şahıs çok muhtaç, hadi ona götürüyüm!” dedi, o şahsa gelmiş, o pişirmiş, yemiş; ama ötekiler ne oldu? Öte ki yedi kişi de aynı ecri aldılar. Hem de bak burada bir başka sır, bir esrar var burada. Nasibde ne varsa, o oluyor. O başın, o kellenin pişirilip yenmesi nasibi o birinci ailenin. O değişmiyor; ama iyi niyetten, iyi maksattan, kardeşlikten, insanlıktan, faziletten dolayı kaç kişi daha istifade etti ondan. Nice sevaplar aldılar. Eskiler böyleymiş işte... Biz Yirminci Yüzyıl'da hayvanlardan beter olduk. Kurtlardan beter olduk.

Şimdi bizim köylü bir akrabamız vardı, Mamak'ta askerlik yapıyormuş. Nöbetteyken, kar yağmış; kurtlar aşağı iniyormuş. O zaman şehir çok kalabalık değilmiş.

“—Birden Hüseyingazi Tepesi'nden bir kurt sürüsü çıkıp gelmesin mi üstüme... Zor toparladım kendimi!” diyor. “Doğru ttum tüfeği, bir patlattım sürünün ortasına, bir tanesini vurmuşum; öteki kutların hepsi üzerine üşüştüler, parçalayıverdiler hayvanı...” diyor.

Hani az önce beraber koşturuyordunuz ya... Hani arkadaşınız ya... Arkadaşlık bitti, kan kokusunu duyunca öteki kurtlar onun üstüne çullanmışlar, parçalayıvermişler. Neden? Hayvan... İnsan değil ki... İnsan olsa kardeşini omzuna alır. Bizim harplerde nasıl yapmış ecdâdımız? Yaralı arkadaşlarını düşmana bırakmamak için sırtlarına almışlar, taşımışlar. O kurt, o hayvan... Berikisi de insanlık işte. O insanlığı da bize İslâm veriyor. Öyle çarşıdan alınmaz. Terazide konmaz... İnsanlık imandan gelir.

*Dervişlik olaydı tâc ile hırka,
Alırdık biz dahî otuza, kırka...*

Eğer başına bir şey giymekle, sırtına bir hırka geçirmekle insan bir mevkii, makam sahibi olsaydı, derviş olsaydı, kâmil kimse olsaydı; çarşıdan, pazardan biz de giderdik, bir külah bulurduk, bir de hırka bulurduk, giyerdik; “Tamam oldum!” derdik. Resimlere bakardık, ansiklopedilere bakardık, o resimlere uygun; müzelere giderdik, bakardık kıyafet müzelerine... Olur biterdi; kıyafetle olmaz!

İmanla olur. Çarşıdan alınmaz, imanla olur. O iman nasıl gelir? Bizim imanımızın çok temelleri var; ama en mühim temeli ahirete imandır. Allah'a inanıyoruz, ahiret gününe inanıyoruz, hesaba inanıyoruz, mizana inanıyoruz, teraziye inanıyoruz, ceza gününe inanıyoruz, mükafat gününe inanıyoruz; bir gün gelecek, bu yaptıklarımızın hepsi bize bir bir sorulacak. Hem ne dehşetli soru, ne dehşetli sorgu-sual olacak. Onu biliyoruz da tir tir titriyoruz. Ordulardan korkmuyoruz. "Gelsin, bütün ordular gelsin, ölürsem şehid olurum Allah yolunda!" diyoruz, geri dönmüyoruz. Bir adım geri atmayı, düşmandan geriye kaçmayı günah biliyoruz.

Kırk tane, elli tane, yetmiş tane kılıç darbesi yemeden yere düşmüyoruz; imanımızdan. Ölümden korkmuyoruz; ama ölümden sonrasında korkuyoruz; ama hesaptan koruyoruz. Hesaptan korktuğumuz için insan oluyoruz.

"—Ben bu dünyaya bir defa geldim arkadaş, ben burada günümü gün etmeye bakarım, vur patlasın, çal oynasın yaşarım..." dedi mi, bitti... Rüşvet de alır, hırsızlık da yapar, vatan hainliği de yapar, arsızlık da yapar, adam da öldürür bir kenarda. Parası çoksa keser yolunu, öldürür.

"—Dünyaya bir defa geldim, bundan sonra bir şey yok, bizi zaman helâk ediyor. İhtiyarlıyoruz, o kadar. Öldük mü bitiyoruz, yok oluyoruz!" diye düşünen insan bunların hepsini yapar.

Baktı etrafında hiç kimse yok, adamın cebinde tomarla para var; basar bıçağı, öldürür.

Biz niye öldürmüyoruz? Allah korkusundan, hesap korkusundan... *Âdil-i mutlak*, adalet sahibi Allah-u Teâlâ Hazretleri var diye ödümüz patlıyor. Ölümden korkmuyoruz, ölüm neymiş; nasıl olsa bir gün gelecek. Allah'ın hesabından korkuyoruz. İşte bu bizi yola getiriyor, yoksa yola gelir miyiz? Bir sürü cahil, bir sürü zalim varlıklarız. Kurtlardan farkımız yoktur, tabiatımız kurt gibidir. Bak yüz kişiyi nasıl doldurup yaktı. Onun da iki tane ayağı var, iki gözü var, iyi ayağı var; şeklen benziyor bize; ama hayvan, insan olamamış, çünkü İslâm değil. Var mı İslâm tarihinde düşmanlardan yüz kişiyi bir yere sokup da yakmak? Yok! Bu kadar harp etmişiz, cümle cihan halkıyla harp etmişiz, yok böyle alçaklık. Yapmayız; çünkü biliriz ki onun da canı var.

İngiliz'le harp etmişiz, vuruşmuşuz, dövüşmüşüz yaralanınca sırtımızda taşıyıp, hastaneye getirmişiz; inleye inleye.

Lokmamızın yarısını vermişiz

“—Al kerata, ye!”

Açlık çektiğimiz halde, kıtlık çektiğimiz halde, harp halinde acımışız ona, bakmışız; onun da canı var, onun da midesi var, onun da çoluk çocuğu var memleketinde belki diye.

Padişahlarımız yenmiş düşmanları, ondan sonra:

“—Git, biz senden korkmuyoruz, sen bize şeref kazandırırıyorsun. Geliyorsun, Allah yolunda çarpışıyoruz, ecir kazanıyor; zafer kazanıyoruz, şeref kazanıyoruz. Git gene gel!” demiş, salıvermiş adamı.

Romenos Diogenes'i salıvermemiş mi Malazgirt'te? Daha öte ki savaşlarda meşhur şövalyeleri salıvermemiş mi?

Biz böyle insanlar idik. Bu insanlık nereden geliyor? Bu çarşıdan, pazardan alınmaz. Bu imanla olur. Bak etmeyin, eylemeyin; bu sözüme dikkat edin, bu söz çok önemli bir söz. İman giderse her şey gider.

*Yüreklerden silinsin farz edilsin havf-ı yezdânın,
Ne irfanın kalır te'siri kat'iyyen, ne vicdânın...*

Hani o irfan dediğin şey? Hani o vicdan dediğin şey? Hani o medenî Avrupalı?

Hani o medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

İki yüz elli bin insanımız gitti Çanakkale Harbi'nde. Çatır çatır insan doğradılar. Afrika'da neler oldu, neler oluyor? Afganistan da neler oluyor? Neler oluyor, ne zulümler işleniyor... İşte, medeniyet laftır. Kültür laftır. Vicdan laftır... Mühim olan imandır. Allah'a inanırsa insan, insan olur; yoksa hayvan kalır.

Tahsil? Bizim bir ziraat yüksek mühendisi vardı, çok meşhur bir insan, adını söylemeyeceğim buradan. Şöhretli bir kimse yâni, radyolarda falan konuşmalara çıkan bir insan. Diyor ki:

“—Tahsil cehâleti izâle eder, eşeklik bakî kalır.”

Affedersiniz, mühim olan içi insan olsun diyor. Bilgi artması mühim değil, iman olması lâzım; zarâfet olması lâzım, edeb olması lâzım, kalbinde merhamet olması lâzım. Niye

“Karıncayı ezmez!” deriz bazı insanlara biz? Hakikaten biz karıncayı da düşünürüz de ondan, karıncaya kıyamamayız.

Benim mühendis arkadaşlarım var Ankara’da diyor ki:

“—Hocam şu aerosolü sıkıtığım zaman havaya, sineklere bakıyorum çok debeleniyor, acıyorum.” diyor.

Sineğin debelenmesini düşünüyor yâni, yüreği dayanamıyor; merhamet.

İşte eski insanlar o kadar merhametliydi, kendisinin ihtiyacı varken arkadaşını tercih ederlerdi. Biz, ihtiyacımız yokken arkadaşımızın boğazına sarılıyoruz şimdi. Neden? Çünkü sandık ki, bilgi ve medeniyet denilen şey her şeyi halledecek. İman gibi bir cevherimiz vardı, onu bıraktık. Hâlbuki iman cevheri de kalarak yanımızda, bir de teknolojik üstünlüğü elde etseydik, dünya bizimdi bugün, dünya bugün bizimdi.

Neresiyle? Şarkıyla, garbıyla, kuzeyiyle, güneyiyle bizimdi. İmanımızla beraber muhafaza edebilseydik. İman cevherini verdik; evet bilgi sahibi olduk ama, o bilgilerin hepsi de çelişki. Hepsi de ihtilaf, hepsi de değişiyor; her gün değişiyor.

Adam fizik kanunu diyor, ışık doğru yol boyunca gider diyor; hat, çizgidir diyor; ortaokulda okutuyor sana, tamam. Fizik kitabı böyle yazdı diyorsun doğru diyorsun. Ama lise seviyesine geldiği zaman yok, ışık dalga hareketidir diyor,

girişim vardır, difüzyon olayı var, bilmem ne var diyor; doğru yol boyunca yürüseydi bu hadise olmazdı diyor, ışık başka bir şeydir diyor. Değişiyor boyna... Ama iman değişmez...

Hız. Âdem zamanında Allah korkusu neyse, şimdi de o. Bak Âdem AS'ın iki tane oğlu vardı: Hâbil ve Kâbil... Kur'an-ı Kerîm'de bu ikisinin hikâyesi anlatılıyor. İkisi de kurban takdim ettiler Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne. Birisinin kurbanı, ibadeti kabul edildi, alameti çıktı ortaya; kabul olundu; Hâbil'inki kabul olundu. Kâbil'in kurbanı kabul olmadı; kıskandı o, kötü huylu... Dedi ki:

قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ

(المائدة: ۲۷)

(Kâle leaktülennek) “Seni mutlaka ve mutlaka öldüreceğim!” Kâbil, Hâbil'e diyor. “Çare yok, seni mutlaka ve mutlaka öldüreceğim!” dedi. (Maide, 5/27)

O ne? O zalim! O öyle dedi ama ötekisi de, kurbanı kabul edilen de iman ehli... O da ne diyor bak:

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدِي
إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

(المائدة: ۲۸)

(*Lein besatte ileyye yedeke li-taktulenî mâ ene bi-bâsîtin yediye ileyke li-aktülek*) “Sen beni öldürmek için elini bana uzatsan, ben seni öldürmek için elimi kaldırmam, merak etme! (*Innî ehâfu’llâhe rabbe’l-âlemîn*) Ben âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım.” (Maide, 5/28) dedi.

Neden? O iman sahibi de ondan. İşte iman insana böyle bir merhamet verir, böyle bir güzellik verir.

Niye korkuyorsun bu imandan? Niye almaya çalışıyorsun, niye bu imandan uzaklaştıramaya çalışıyorsun? Ne zarar gördün? Yedi yüz, sekiz yüz sene ne zarar gördü bizim milletimiz bu imandan?

Yükseldi, beldeler fethetti, imparatorluklar kurdu. Bir edeniyet kurdu ki, Avrupa’sı, Amerika’sı hayranşimdi. Bir zarâfet, edebiyatından giyimine, kuşamına, evlerine kadar... Evinin kenarında kuşlara bile yer düşünen bir medeniyet. Kuşlar için bile bir köşe yapmış o da yuva kursun diye. Öyle bir medeniyet...

Ne zarar gördün, ne diye almak istiyorsun bu milletten bu imanı, ne diye bu milleti bu imandan koparmaya çalışıyorsun, bu imanı bu milletin kalbinden çıkarmaya çalışıyorsun? Ne geçecek; sen vatan haini misin? İyiliğini istemiyor musun bu memleketin, bu milletin; bu insanların mutlu olmasını istemiyor musun? Mutlulukları canını mı sıkıyor? Şu toprakları da mı çok görüyorsun? Yarın öbür gün, düşmanla çarpışmak gerektiği zaman hiç şehadet için şarkı

söyleye söyleye, Allah diye diye, cepheye sevine sevine gidecek insan kalmasın mı istiyorsun şu memlekette? Bu mu yâni bütün gayretin? Etrafa salıverdiğin bütün adamların buna çalışıyor, bu mu yâni istediğin? Allah akıl fikir versin!

e. Hakkıyla Tevekkül Etmek

Bak arkasından da hadis-i şerifte nasıl müjde var. “Allah’a niyetlerinizi has, halis tutarsanız merak etmeyin, ne güzel olur!” mânâsına hadis-i şerif nasıl denk geldi.

Bu hadis-i şerifte Peygamber SAS Hazretleri bize te vekkülün ehemmiyetini anlatıyor. Diyor ki Peygamber SAS Efendimiz:⁹

لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ
كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا

(حم. ت. ه. ك. عن عمر)

RE. 356/12 (*Lev enneküm tetevekkelûne ale’llâhi hakka tevekkühî, lerazekaküm kemâ yerzüku’t-tayra, tağdû himâsen ve terûhu bitânâ.*)

⁹ Tirmizî, *Sünen*, c.V III, s.342, no:2266; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.199, no:4154; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.30, no:205; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.509, no:730; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.354, no:7894; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.II, s.66, no:1182; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.80, no:340; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.II, s.319, no:1444; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.11, no:51; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.32, no:10; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.I, s.212, no:247; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.V II, s.239; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.197, no:560; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.V III, s.400, no:1631; Hz. Ömer RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.100, no:5684; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.153, no:2091; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XV III, s.104, no:18973.

“Eğer siz Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne hakkıyla tevekkül edebilseydiniz, Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi kuşları beslediği gibi beslerdi. Görmez misiniz ki kuşlar sabahleyin karınları bomboş çıkarlar da, akşama karınları dolmuş olarak dönerler.”

Dükkânları mı var? Çarşı pazarları mı var, bakkalları mı var, fırınları mı var? Öyle giderler, öyle gelirler. Tevekkül nedir? Tevekkül vekil olmak kökünden çıkıyor. *Vekîl*, *tevekkül*. Tevekkül, insanın Allah’ı kendisine vekil edinmesi. Şu şerefe bak. Allah-u Teâlâ Hazretleri müsaade etmiş de bize tevekkülü de emretmiş üstelik bize. Ne büyük lütuf, biz vekil olacak birisi. Kim? Avukat mı, falanca mı, filanca mı? Hayır, Allah-u Teâlâ Hazretleri... Şu kâinatın sahibi, maliki, gücün kuvvetin sahibi; bizi yaratan, yaşatan Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur’an-ı Kerîm’de ayet-i kerimede buyuruyor ki:

وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

(المائدة)

(*Ve ale’llâhi fetevekkelû in küntüm mü’minîn*)
[Eğer siz mü’minseniz, Allah’a tevekkül edin!]
(Mâide, 5/23)

Çok ayet-i kerime var; “Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne tevekkül edin!” diye emrediyor. İyi ki emrediyor, yoksa ne cesaretle tevekkül edebilirdik ona?

“—Yâ Rabbi sen benim vekîlim ol!” demeye ne yüzümüz var, ne haddimiz var; bu ne küstahlık diye yüzümüze çarpılır diye korkardık değil mi? Çok şükür ki, tevekkül edin diye buyurmuş, üstelik emir; Kur’an-ı Kerîm’in ayetlerini emrediyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne tevekkül edin, dayanın, onu vekil edinin, ona sırtınızı dayayın, ona itimat edin, işinizi ona havale edin. Eğer böyle yaparsanız, kuşlar gibi besler. Yâni ummadığınız yerden Allah çeşitli nimetlerle, rızıklarla sizi rızıklandırır, nimetlendirir.

“—Hocam tevekkül ne demek? Biraz izaha muhtaç değil mi?

İzah ettiniz ama anlamadık.” dersiniz,

Hakikaten bir izaha muhtaç tarafı vardır. Tabii Allah’a dayanacağız; mesela orduyu toplamışız, gidiyoruz cepheye, harbe gidiyoruz. *Hasbüna’llâh*, Allah bize kâfidir, *tevekkeltü ale’llâh*, Allah’a tevekkül ettim diyoruz, inşaallah yeneriz, zafer inşaallah bizimdir. Sabahleyin evden çıkıyoruz, *tevekkeltü ale’llâh*, Allah’a tevekkül edindim, inşaallah bir helal rızık bulur, şu çoluk çocuğumu muhtaç bırakmam, akşama gıdayla geliriz falan diyoruz. Tamam, böyle Allah’ı vekil edinmek, bizim alıştığımız şekil güzel!

Hz. Ömer zamanında bir grup insan, bir kenarda oturuyorlarmış. Hz. Ömer RA sokaktan geçerken bakmış oturuyorlar orada. Asabî insan, öyle tezatlarla falan göz yumacak bir insan değil.

Sonra mes'ul, sürünün çobanı, ümmetin emiri, *emîrü'l-mü'minîn*, müslümanların reisi, mes'ul; terbiye etmekle vazifeli... Demiş:

“—Ne yapıyorsunuz burada?” Oturuyorlar tabii, o grup.

“—Biz gûşe-i kanâat ihtiyar eylemiş mütevekkil kullarız, kanaat sahibiyiz, pek hırsımız yok dünyaya, Allah'a tevekkül ettik, burada oturuyoruz.”

Azarlamış onları, demiş:

“—Siz mütevekkil değil, *müteekkilsiniz*; yiyicisiniz siz. Oturmuşsunuz halktan bekliyorsunuz. Mütevekkil o kimsedir ki, tarlayı sürer, tohumu eker, ondan sonra Allah'ın rahmetine muntazır olur.”

“—Yâ Rabbi ben bana düşeni yaptım, sen lutfeyle, bereket ver, afetlerinden koru!” diye tevekkül budur.

Yâni esbâba tevessül ettikten sonra senin üzerine düşen kulluk vazifelerini yaptıktan sonra tevekkül olacak. Yoksa oturduğun yerden, sırtını yere dayamışsın, tembel tembel duruyorsun, mütevekkilim ben diyorsun. Sakın ha! Bu tembelliktir, Allah-u Teâlâ Hazretleri cezalandırır.

Hatta büyükler demişler ki esbâba tevessül, çalışmak, gayret, sa'y göstermek fiilî duadır.

Yâni sen her çalıştığın zaman ille senin istediğin olacak değil; zaten olmuyor. Herkes sabahleyin zengin olmak niyetiyle evden çıkıyor ama herkes zengin olamıyor. Herkes kazanamıyor yâni o çalışmanın sonunda ille olacak değil. O da bir çeşit istek, sadece sen fiilen dua etmiş oluyorsun diyorlar yâni.

Sakın ha tevekkülü yanlış bir mânâ ile anlamayalım; biz kulluğumuz bileceğiz, ondan sonra Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne tevekkül edeceğiz.

İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri'nin meşhur hikâyesi var. Demişler ki:

“—Dua et de şöyle olsun, böyle olsun! Yağmur yağsın!” demişler, kıtlık varmış Basra'da biraz. “Dua et de yağmur yağsın!” demişler. Cevabı güzel, diyor ki:

“—Siz kulluğunuza dikkat edin, o Rabliğini bilir.”

Yâni demek istiyor ki: Siz günahlara dalmışsınız, zekât vermezsiniz, namaz kılmazsınız, ibadet etmezsiniz, günahlara dalmış gidiyorsunuz; ondan sonra Allah'ın rahmetini bekliyorsunuz. Hele siz bir güzel kul olun bakalım; Allah'ın yoluna girin o nasıl, neler ikram edecek bak, ne büyük lütuflara gark edecek. Yâni biz kulluğumuzu bileceğiz, Allah'a has, halis kulluk edeceğiz, ondan sonra da tevekkül edeceğiz, korkmayacağız, çekinmeyeceğiz, fütura düşmeyeceğiz, ye'se düşmeyeceğiz, “Olmaz, çaresiz kaldım!” falan demeyeceğiz. Öyle şey yok!

Cümle cihan halkı İstiklâl Harbi'nde üstümüze çullandı da, *el- hamdü lillâh* Fransız'ı Maraş'tan attık, İtalya'nı Antalya'dan attık, Yunanlı'yı İzmir'den attık... *el-hamdü lillâh* çaresizlikler içinde Allah ne imkânlar lütfediyor. Her türlü hayırları ihsan eder Allah. Tevekküle de çok dikkat edelim. Tevekkül de iç amellerd en birisidir. Hani niyet dedik ya, niyet önemlidir, kalbimizi pâk edeceğiz; tevekkül de çok önemlidir. Hakka tevekkül edeceğiz, Hakkı vekil edineceğiz; tevekkülü de her işimizde tam yapacağız.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi böyle dinimizin inceliklerine, esrârına vakıf eyleyip, has halis kulluk yapmaya muvaffak eylesin!

Fâtihâ-i Şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

23. 01. 1983 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü